

Modsætningen var således et led i kampen om folketingsparlamentarismen. Den holdt sig imidlertid endnu nogle år efter systemskiftet, således som det fremgår af forhandlingerne i årene 1905-10 vedrørende lovforslag om ministres ansvarlighed (jfr. nærmere betænkning om ministres ansvar m. m., 1962, bet. nr. 312, p. 35-38).

5. *Retstilstanden omkring 1914.* Med det formål at få et indtryk af praksis med hensyn til afholdelse af ubevilgede udgifter i perioden umiddelbart før det blev almindeligt at søge godkendelse af finansudvalget, har jeg gennemset forslagene til tillægsbevillingslove for finansårene 1912-13 og 1913-14 samt statsrevisorerens betænkninger over statsregnskabet for de samme finansår.

Der findes på lovforslagene en række nybevillinger. Ved forelæggelsen af forslaget for 1912-13 bemærkede finansministeren, Niels Neergaard, bl. a.:

„Som ærede medlemmer vil kunne tænke sig, er hovedmassen af nybevillingerne de sædvanlige til afhjælpning af større og mindre mangler, som har vist sig i finansårets løb, de mange forskellige nødvendige merudgifter, der altid viser sig, efter at en finanslov er vedtaget, og for hvis skyld vi netop har tillægsbevillingsloven“ (Folketingets Forhandlinger 1912-13, sp. 3105).

Af større poster fremhævede han 964.000 kr. som statsbanernes merudgift til brændsel som følge af forøgede kulpriser, 295.000 kr. som nybevilling til havdiget ved Ribe, 736.000 kr. som udgifter til bygninger og bygningsforanstaltninger i garnisonsbyerne og 111.000 kr. som udgifter ved tronskiftet, foruden en række forøgelser af lovbestemte udgifter.

Ved fremsættelsen af det følgende års tillægsbevillingslov oplyste finansministeren, Edv. Brandes, at de egentlige nybevillinger — efter fradrag af genbevillinger og forøgelse af lovbestemte udgifter — udgjorde 2,7 mill. kr. Heraf søgtes 154.000 kr. til anlægget ved Hvide Sande, 100.000 kr. som foreløbig erstatningssum efter Brammingeulykken og 720.000 kr. til øgede brændselsudgifter for statsbanerne som følge af forhøjede kulpriser (Folketingets Forhandlinger 1913-14, sp. 2433).

I nogle tilfælde fremhæves det udtrykkeligt i anmærkningerne til lovforslaget, at de søgte beløb allerede er givet ud. I øvrigt

fremgår det af det sene tidspunkt for lovens vedtagelse, at dens bevillinger er efterfølgende. I statsrevisorerens betænkning over regnskabet for 1912-13 fremsættes den generelle bemærkning, at alle overskridelser af nogen betydning bør optages på tillægsbevillingsloven. „Når denne — siges det videre — som tilfældet har været i de senere år, først gøres færdig på rigsdagen en rum tid efter finansårets udløb, må efterbevillinger i langt større omfang end hidtil kunne ske ved nævnte lov“ (Anførte betænkning, 1914, den upaginerede indlednings 3. side). Af bemærkninger, som statsrevisorerne gjorde til enkelte poster gående ud på, at beløbet burde være optaget på tillægsbevillingslov, kan nævnes 13.052 kr. til indflytning i den nye centralpostbygning (1912-13 p. 51), ca. 13.000 kr. til flytning af statsbanernes revisionskontorer (1913-14 p. 46) samt forskellige større overskridelser på inventarkonti o. lign.

Den praksis, der således er lagt for dagen, gik altså ud på, at udgifter, der efter datidens prisforhold var af selv ret betydelig størrelse, og som var af en vis påtrængende karakter, afholdtes, uden at der forelå nogen bevillingsmæssig hjemmel på det tidspunkt, da beløbet udbetaltes eller statskassens forpligtelse stiftedes. Den parlamentariske kontrol var rent efterfølgende. Hvis man spørger, hvilken retsopfattelse der lå bag denne praksis, er det vanskeligt at give et sikkert svar. Umiddelbare og sikre vidnesbyrd om retsopfattelsen foreligger ikke, og siden 1877 var intet konkret tilfælde kommet til retlig prøvelse. Man kan dog vanskeligt tænke sig, at nogen minister skulle være gået ud fra, at han personligt hæftede for disse betydelige udgiftsposter og ville være hjemfalden til straf, hvis rigsdagen — d. v. s. blot et af tingene, men i første række folketinget — nægtede at give tillægsbevilling af grunde, som intet havde at gøre med udgiftens rimelighed og forsvarlighed, men blot var et led i den politiske kamp. Hvorledes det overhovedet skulle have været muligt at få ministerposter besat under sådanne vilkår, er ikke let at se. Den minister, der på egen hånd i forventning om senere tillægsbevilling afholdt en udgift, som var et rimeligt og naturligt led i forsvarlig statsforvaltning, har utvivlsomt anset sig for berettiget hertil, og ingen andre